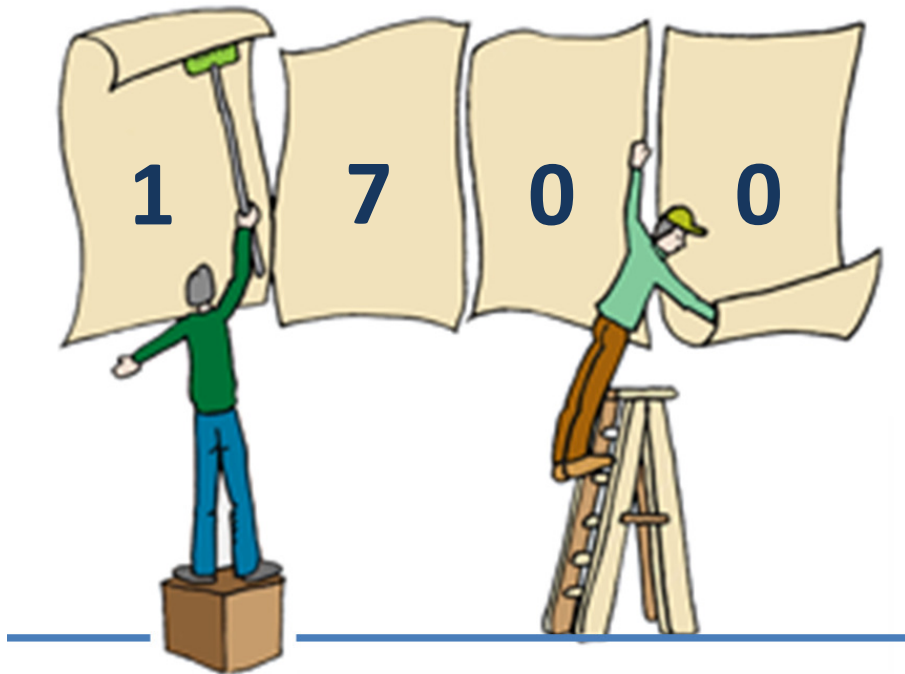

Året Var

Året Var DHF:s FÖRTECKNING ÖVER ÅRTAL I DALARÖS HISTORIA har tagits fram med hjälp av uppgifter tagna ur litteratur som berör Dalarö, sökning via Internet och med hjälp av boende på Dalarö.

**Detta är en fördjupning
av händelsen år**

Se nästkommande sidor

1700.

De hus som uppfördes under 1700-talet, främst av lotsar och tullvaktmästare var små låga rödmålade timmerhus.

Utdrag ur Eva Rosanders Kulturhistoriska bebyggelseutredning 1968.

Först på 1600-talet kan påvisas bosättning på Dalarö. Genom tullkammarens inrättande 1636 grundlades nuvarande samhället. Enligt den äldsta bevarade kartan över Dalarö, Nessners karta av 1740, var bebyggelsen koncentrerad till ett område Syd om Odinsvägen samt med starkast koncentration på området Väst om en rak linje Kockens udde - Odinsvägen d.v.s. det gamla kärnområdet i samhället och som nu hör till det tätast bebyggda.

Nessners karta visar endast tomtplatser varför den ej ger oss någon uppfattning om byggnadernas inbördes läge.

Lifmans karta av 1796 ger däremot en god bild av byggnadernas placering på ett 70-tal bebyggda tomter. Den visar att hela området Syd om Odinsvägen och Baldersvägen till och med kvarteret Metreven i Öst är bebyggt, kärnområdet huvudsakligen kvarteren Tullinspektören, Postmästaren och Vaktmästaren är tätt bebyggt. Bland dess byggnader torde förutom tullhuset t.ex. stg 78 H och 89 ha fullt synliga spår av äldre byggnad i sin exteriör. Många av kvarterens byggnader ligger på platsen för äldre byggnader varför man kan tänka sig att det i många hus finns en timrad kärna. Detta bekräftades ofta under denna inventering vid interiörundersökning. Samma förhållande råder i andra tidigt bebyggda delar av samhället.

Kvarteret Klockstapeln Syd om kyrkan visar även tät bebyggelse. Detta kvarter blev helt utplånat vid 1890 års brand. Endast Norra delen av huvudbyggnaden på stg 76 A återstår. Västra delarna av kvarteret Lotsberget och kvarteret Åran var tätt bebyggda vid tiden för 1796 års karta. Av dessa kvarters byggnader torde mindre boningshuset på stg 78 C ev. kvarstå i relativt orört (1968) skick samt byggnaden på den Norr därom belägna stg 103. Vidare är kvarteret Rodret samt delar av kvarteret Bojen bebyggda. Möjligen kan en del av huvudbyggnaden å stg 112 stamma från denna tid. Över kvarteret Ankaret och Södra delarna av kvarteret Kina utbreddes sig ett sankt område som kallades Getkärret. Området Syd om Baldersvägen är bebyggt som ovan nämnts t.o.m. kvarteret Metreven med glest utströdda byggnader. Området Norr om Odinsvägen visar på 1740 års karta endast en bebyggd tomt. 1796 finns här ett 40-tal byggnader, fördelade på 14 tomter. Kvarteret Gasten är vad byggnadernas placering beträffar, mycket väl bevarat.

I Kvarteret Kättingen är stg 44 anmärkningsvärt väl bevarad. Dess huvudbyggnad står på 1796 års karta upptagen som posthus. Samma byggnad är den enda på Dalarö, som har bevarad brandförsäkringshandling från Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader på landet. Denna försäkringshandling ger en noggrann beskrivning av byggnaden.

Bebyggelsen på Dalarö blev under andra hälften av 1800-talet ännu mer hopträngd, vilket medförde stor brandfara. I bifogade brandförsäkring nedsätts försäkringen till halva beloppet på grund av brandfaran. Av samma orsak fick man på Dalarö en tid ej ta försäkringar i länets brandstodsbolag. Förutom nämnda brand 1890, då 27 byggnader brann ner i centrala Dalarö, förekom smärre bränder. När Kungl. Maj:ts nådiga brandstadga för rikets städer och dito byggnadsstadga för rikets städer av den 8.5 1874 tillkommit, sammankallade man de röstägande i Dalarö. På stämman beslöts vissa åtgärder för att minska brandrisken: skorstenen skulle sträcka sig minst tre fot över nocken, varje eldstad skulle förses med plan sten under och framför eldstaden, takhöjden skulle vara tre och en halv aln eller sju fot även i vindsrummen. Vitrioldränkta tak rekommenderades. Lyckades man ånyo vinna inträde i länets brandstodsbolag genom att anställa brandvakt, var man villig till en sådan åtgärd. Med stämmans tidigare ådagalagda sparsamhet beslöt man dock, att lotsarna kunde handha brandbevakningen, då de ändå hade bevakning på nätterna.

Vad byggnadsordningen beträffar ansåg Carl Berg, som representerade änkan Berg på Smådalarö, ägare till hela Dalarö med undantag av några tomter, att marken på Dalarö var mycket oländig och bergig och därför ej kunde bebyggas så, att byggnadsordningen kunde följas. Han befarade "på goda skäl", att platsens vidare bebyggelse skulle upphöra om byggnadsordning skulle införas.

896 Karta Tullmuseet 1796

1796 års karta över Dalarö av Jeremias Lifman. Foto efter original i LMV:s arkiv. Bebyggelsen har ökat och blivit tätare. Tulltomten med det nyuppförda tullhuset (nummer 67) intar en framskjuten plats såväl på kartan som i verkligheten. Läggs märke till att det centrala Dalarö flankeras av Lotsberget och Besökarberget. Besökare var en titel på dåtidens tullbevakare/visitatör. (Jfr engelskans visit = besöka.) Idag är berget omdöpt till Amerikaberget.

Tomtnumren 1/2, 1, 1 1/2, 5-8, 8 1/2, 10, 13, 15-17, 19, 21, 23 1/2, 30, 38, 68, 69 och 69 1/2, är bostäder för tullbetjäningen

1740 års tomtkarta är den första kända över Dalarö. Den är upprättad av lantmätaren och löjtnanten Johan Nessner.